

تاریخ یازدهم

منوچه دوم

(نکات و خلاصه درس)

فصل اول: تاریخ شناسی

درس اول : منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

مورخان برای شناخت و تحلیل رویداد های گذشته به منابع تاریخی نیازمندند که این منابع متنوع است. درس اول کتاب تاریخ به شناسایی این گونه های مختلف می پردازد:

۱. محوطه ها و بنا های تاریخی

۲. دست ساخته های انسان

۳. آثار شفاهی

منابع غیر نوشتاری

۱. کتاب تاریخی

۲. سفرنامه ها

۳. نوشته های جغرافیایی

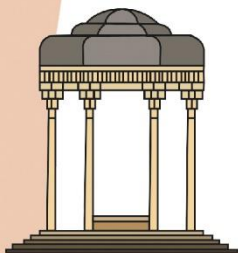
۴. ادبیات و متون ادبی

۵. سیاست نامه ها و اندرز نامه ها

۶. سایر منابع نوشتاری

منابع نوشتاری

گونه های منابع
تاریخی از ظهور اسلام
تا پایان صفویه

(۱) منابع غیر نوشتاری

منظور از منابع غیر نوشتاری کلیه آثار برجای مانده از انسان و جوامع گذشته شامل محوطه ها و بناهای تاریخی، دست ساخته های انسانی، آثار شفاهی گفته می شود که مکتوب نیستند اما بستر وقوع یک رویداد تاریخی یا گواه روشنی بر نوع فرهنگ و طرز تفکر و چگونگی عقاید آنها بوده اند.

الف) محوطه ها و بناهای تاریخی

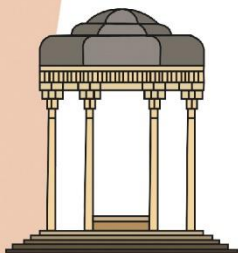
آثار و بناهای تاریخی امکان شناخت اوضاع فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی دوران گذشته را می دهند. مانند غار حرا، کوه احد، دشت چالدران.

ب) ابزارها و وسایل دست ساخته انسان

تمام دست ساخته های انسانی مثل انواع پوشاک، جواهرات، ابزارهای کشاورزی، ظروف و وسایل حمل و نقل، مجسمه ها و تابلوهای نقاشی گواه فرهنگ و عقاد و آداب پیشینیان هستند.

پ) آثار شفاهی

افسانه ها و اساطیر، خاطرات شفاهی و انواع ادبیات عامیانه مانند داستان های قهرمانی و لطیفه ها در شناخت سنت های گذشته موثر هستند.

۲) منابع نوشتاری

منظور از منابع نوشتاری مراجع و منابع مکتوب تاریخ اسلام و ایران در دوران اسلامی است که تعدد فراوانی دارند. کتاب های تاریخی ، سفر نامه ها ، نوشته های جغرافیایی ، ادبیات و متون ادبی و سایر منابع نوشتاری جزء این دسته هستند.

الف) کتاب های تاریخی

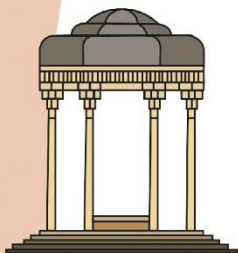
کتاب های تاریخی از دسته منابع نوشتاری خود شامل تاریخ های عمومی، تاریخ های محلی، تاریخ های سلسله ای، تک نگاری و تاریخ های منظوم می شود که در زیر به توضیح هر کدام می پردازیم:

۱. تاریخ های عمومی

تاریخ نگاری عمومی به نگارش تاریخ جهان از آفرینش عالم تا شرح زندگی حضرت آدم و پیامبران دیگر می پردازد. این نوع تاریخ نگاری از قرن سوم تا اواخر قاجار در ایران تداوم داشته است. کتاب تاریخ طبری تألیف محمدبن جریر طبری از مهم ترین تاریخ های عمومی است.

۲. تاریخ های محلی

این دسته از کتاب های تاریخی به ثبت و ضبط رویداد های تاریخی ، بیان ویژگی های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی نامه مفاخر و مشاهیر محلی می پردازند.

تاریخ سیستان از مولفی ناشناخته از معروف ترین آثار تاریخی محلی است. تاریخ رویان و فارسنامه ابن بلخی نیز از دیگر تاریخ های مهم محلی به حساب می آید.

۳. تاریخ های سلسله ای

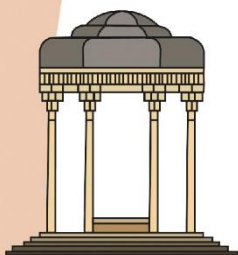
تاریخ های سلسله ای به دستور فرمانروایان بزرگ و کوچک توسط ادیبان و دانشمندان نوشته شده است. این نوع تاریخ بعدها با تاریخ نویسی محلی پیوند یافت. کتاب التارخی فی اخبار الدوله الدیلمیه از ابواسحاق صابی از برجسته ترین تاریخ های سلسله ای است. تاریخ بیهقی از ابوالفضل بیهقی و تاریخ عالم آرای عباسی نیز از دیگر آثار این دسته به حساب می آیند.

۴. تک نگاری

این نوع تاریخ نگاری از دوره تیموریان به بعد مرسوم شد که در آن تاریخ زندگی یک فرمانروا را به دستور خودش به صورت متمرکز ثبت می کردند. عجائب المقدور فی نوائب التیمور (زندگی شگفت آور تیمور) و کتاب فتوحات شاهی از این دسته اند.

۵. تاریخ های منظوم

این نوع تاریخ در دوره مغولان رواج یافت که رویداد های تاریخی را به نظم می کشیدند. ظفرنامه حمد الله مستوفی از مهم ترین این آثار است.

ب) سفرنامه ها

سفرنامه ها اطلاعاتی درباره زندگی اجتماعی مردم ارائه می کنند. مانند سفرنامه ناصر خسرو در قرن پنجم هجری و سفر نامه ابن بطوطه در قرن هشتم و سفرنامه شاردن و پیتر و در عصر صفوی اطلاعات مفیدی درباره تاریخ ایران دارند.

پ) نوشته های جغرافیایی

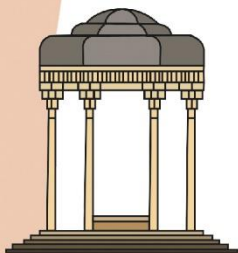
نوشته های جغرافیایی اطلاعات ارزشمندی درباره آداب و رسوم، فرهنگ، آب و هوا و وضعیت اقتصادی و نظامی و مرزهای سرزمین ها ارائه می دهند. المسالك و الممالک ، صورة الارض، حدود العالم من المشرق الى المغرب و معجم البلدان از جمله این آثار هستند.

ت) ادبیات و متون ادبی

اوضاع سیاسی و اجتماعی هر عصری در متون نظم و نثر آن دوره انعکاس می یابد. مانند بوستان و گلستان سعدی که اوضاع سیاسی و اجتماعی عصر خود را نقد کرده است.

ث) سیاست نامه ها و اندرزنامه ها

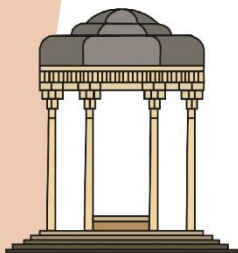
سیاست نامه ها راجع به کشور داری و مناسبات حکومت و مردم است و اطلاعات سودمندی درباره چگونگی اداره کشور و نهاد های اداری و نظامی و اقتصادی ارائه داده اند. مانند سیاست نامه خواجه نظام الملک توسی وزیر عصر سلجوقی .

ج) سایر منابع نوشتاری

منابع نوشتاری تاریخ موارد دیگری را نیز شامل می شود از جمله طبقات، انساب و فرهنگ نامه های زندگینامه ای. اسناد بر جای مانده از دیوان های حکومتی سلسله ها مثل فرمان ها، معاهدات سیاسی، اسناد اقتصادی و فرهنگی و منشآت از دیگر منابع مهم تاریخی هستند. متون تقویمی، گاه شماری، متون فلسفی و کلامی و فقهی، متون اخلاقی و سایر تألیفات علمی و نیز نوشته های روی سکه ها از این دسته به حساب می آیند.

بانک محتوای آموزشی SET

آسان و سریع مطالب مهم را مرور کنید و برای آزمون آماده شوید.

همین الان کلیک کن

دوره‌های آموزشی

با دوره‌های آموزشی وارد مسیر یادگیری شوید و گام به گام خود را در کل درس راحت کنید.

نمونه‌سوال‌ات حل شده

با نمونه سوال‌ات حل شده درس به درس، مثال‌های مهم را ببینید و مفاهیم را آسان درک کنید.

خلاصه نکات

با خلاصه نکات درس به درس فقط به نکات مهم بپردازید و زمان را ذخیره کنید.

ویدئو آموزشی

با ویدئوهای کوتاه درس به درس، مطالب درس را آسان و سریع یاد بگیرید.

www.youtube.com/@saminskill

www.aparat.com/set_ir_official

www.instagram.com/set.ir.shop

t.me/set_ir_levelup

[@set_ir_levelup](https://www.facebook.com/set_ir_levelup)

[@levelupset](https://www.facebook.com/levelupset)

۰۲۱۴۴۰۷۰۷۳۰

۰۹۰۲۷۱۴۳۴۰۲

اسکن کنید